

Transformační náklady na ozdravění a konsolidaci bankovního sektoru

I. Metodický přístup

Přesné vyčíslení nebo alespoň kvalifikovaný odhad těchto nákladů naráží na řadu metodických problémů a výsledné údaje se proto mohou výrazně lišit podle použité metodiky.

- První otázkou je vyčlenění aktivit, které je možno zahrnout pod pojem konsolidace.

Pro účely tohoto materiálu jsou za konsolidační operace považovány pouze takové transakce, které cíleně směřovaly k zlepšení situace jednotlivých bank nebo k zmírnění ztrát jejich věřitelů a jsou jednoznačně kvantifikovatelné. Nejsou zahrnuty operace, které primárně sledovaly cíl pomoci podnikové sféře a pozitivní dopad na banky byl pouze vedlejším efektem.

Zvláštní postavení má řada operací z počátku 90. let, na něž je třeba pohlížet v kontextu vzniku bankovního sektoru a s tím spojené nutnosti vytvořit elementární podmínky pro životaschopnost bank vzniklých delimitací SBČS. Jelikož tyto operace probíhaly ještě ve společném státě, vyčíslené náklady zahrnují pouze tu část, která byla prokazatelně nesena institucemi České republiky.

K operacím konsolidačním patří zejména navyšování základního jmění, odkupy aktiv, poskytování úvěrů, výplaty náhrad vkladů nad rámec pojištění, podpora integračních procesů (úhrady majetkové újmy apod.).

Vzhledem k účelu materiálu jsou vyčíslovány pouze takové operace, jejichž náklady nese veřejný sektor, tj. státní rozpočet, ČNB a transformační instituce: FNM, Konsolidační banka Praha, s.p.ú. (KoB), Česká inkasní, s.r.o. (ČI) a Česká finanční s.r.o.(ČF). Není proto zahrnováno např. plnění z Fondu pojištění vkladů, které je v konečné fázi hrazeno z vybraného pojistného.

- Druhou otázkou je zabránění případným duplicitám.

Zvolený přístup vychází z koncepce dvou konsolidovaných celků – „bankovního sektoru“ (banky bez KoB, ČMZRB a ČEB) a veřejného sektoru definovaného výše. Vyčíslovány jsou pouze vztahy mezi těmito dvěma celky (např. v rámci Stabilizačního programu KoB poskytne úvěr ČF, která za něj nakoupí aktiva od bank, přičemž FNM hradí ztráty KoB; pro vyčíslení nákladů je rozhodující, kolik se podaří ČF získat zpět).

- Třetí otázkou je způsob výpočtu výše nákladů.

Pracuje se pouze s jistinou, nikoli s úroky; náklady na refinancování tedy nejsou zahrnuty, pokud nejsou neoddělitelnou součástí transakce. Zásadně se nezohledňují nepřímé náklady (např. nižší daňové výnosy) ani nepřímé nebo potenciální výnosy (např. zabránění větším ztrátám). Neuvažuje se explicitně časová hodnota peněz a pracuje se důsledně s nominálními hodnotami jednotlivých částek.

Čisté náklady jsou uváděny jako rozdíl přímých hrubých nákladů (např. zvyšování základního jmění, částky zaplacené za nákup aktiv, úhrady škod, poskytnuté a dosud nesplacené úvěry apod.) a přímých příjmů (např. dividendy, výnosy z privatizace, splátky jistin úvěrů nebo pohledávek, výnosy z realizace aktiv). Nejsou proto uváděny návratné finanční výpomoci typu úvěrů, pokud byly splaceny.

Za přímé náklady konsolidace se nepovažují

- a) výplaty náhrad vkladů z FPV ani ze zdrojů subjektů nepatřících do veřejného sektoru, např. výplata náhrad vkladů nad rámec pojištění vkladů klientů Kreditní banky Plzeň a.s. Českou pojišťovnou, a.s.,
- b) ztráty vkladů institucí napojených na státní rozpočet, resp. hospodařících s veřejnými prostředky při úpadech bank,
- c) úhrada ztrát bankám v souvislosti s poskytováním sociálních úvěrů (novomanželské půjčky, úvěry na družstevní bytovou výstavbu), neboť tato pomoc nesouvisí s konsolidací bankovního sektoru ale se sociální politikou státu a je určena příjemcům úvěrů.

Návratnost aktiv spravovaných Českou finanční se měří podle splátek úvěrů, kterými jsou tato aktiva financována (ČNB konsolidační program, KoB stabilizační program). Tento postup znamená, že nepeněžní plnění přijatá Českou finanční nejsou považována za výnosy do doby jejich zpeněžení a promítnutí do splátek přijatých úvěrů. V případě stabilizačního programu se však výnosy z aktiv používají i ke splátkám úroků, takže realizace aktiv je vyšší, než odpovídající pokles úvěrů.

Pokud jde o záruky, jsou uváděny ve výši odhadovaného plnění, nikoli v nominální hodnotě.

- Poslední otázkou je způsob odhadu budoucích výnosů a nákladů.

U některých položek (např. výtěžnost aktiv) se vychází buď z auditovaných hodnot (např. položky v portfoliu ČF), jinde je použit expertní odhad vycházející z dosavadních zkušeností s poměrně špatnou úspěšností při vymáhání pohledávek. Není-li k dispozici odhad auditora nebo není-li odhad založen na zkoumání konkrétního souboru aktiv, je jejich výtěžnost obecně odhadována 10 % jejich nominální hodnoty.

II. Operace prováděné v rámci Konsolidačního programu I

Do konsolidačního programu I zahrnujeme operace související s čištěním bilancí Komerční banky, a.s. (KB), České spořitelny, a.s. (ČS), Investiční banky, a.s. (IB) a Státní banky československé (SBČS) o špatné úvěry vzniklé před rokem 1990, operace směřující ke kapitálovému posílení bank s majetkovou účastí státu (KB, ČS a IB) a čištění bilancí dalších bank v období před rozdělením Československa i po něm. Do této oblasti zahrnujeme následující operace:

- a) převod aktiv do KoB,
- b) odpis ztrátových (nedobytných) úvěrů z prostředků FNM,
- c) dokapitalizace bank vzniklých delimitací SBČS prostřednictvím obligací FNM (za náklad je považována nominální hodnota obligací)
- d) navýšení základního jmění ČSOB,
- e) vyvedení úvěrů a záruk z ČSOB do ČI (náklady na tuto operaci jsou měřeny prostřednictvím dotace FNM na úhradu splátek jistiny a úroků úvěru poskytnutého ČSOB na refinancování ČI).

III. Upravená definice nákladů spojených s Konsolidačním programem II

Pro účely agregace jsou do nákladů na Konsolidační program II zahrnuty i náklady spojené s řešením Kreditní a průmyslové banky, a.s., AB banky, a.s., Banky Bohemia, a.s. a Agrobanky Praha, a.s.

V případě AB banky, a.s. a Banky Bohemia, a.s. se na nákladech dílčím způsobem podílel i státní rozpočet¹.

Na část ztrát ČNB souvisejících s konsolidací bankovního sektoru se vztahuje státní záruka. Výše použitelné státní záruky je v závěrečné tabulce pro informaci rovněž uvedena.

IV. Závěr

Výše nákladů souvisejících s ozdravováním bankovního sektoru je uvedena v agregované podobě v následující tabulce. Vzhledem k omezenému času na přípravu nebylo možno získat aktualizovaná data od všech zainteresovaných institucí, časové rozdíly však nemají zásadní vliv na výši nákladů.

Agregovaný celek	Čisté náklady	Očekávané čisté výnosy	Státní záruka
Konsolidační program I ^{a)}	101,6	-14,5	
Konsolidační program II ^{b)}			
- rozvaha	102,2	7,4	22,5
- podrozvaha	3,3		
Stabilizační program ^{c)}	14,7	7,6	
Příprava privatizace ^{d)}	51,4	17,1	
Výnosy z držby akcií ^{e)}	- 47,8		
Celkem	225,4	17,6	

^{a)} Podle údajů k 31.8. 1999. Očekávané náklady vyplývají ze splátek úvěru, který čerpá ČI od ČSOB.

^{b)} Podle údajů k 31.12.1999

^{c)} Podle údajů k 31.8.1999.

^{d)} Nezahrnuje plánované náklady na očištění Komerční banky, a.s. (odkup aktiv v nominální hodnotě max 60 mld Kč za cenu max 36 mld Kč) ani případná plnění ze záruk vystavených v souvislosti s prodejem České spořitelny, a.s. Očekávané výnosy souvisí s realizací aktiv odkoupených od bank.

^{e)} Nezahrnuje očekávané výnosy z prodeje akcií České spořitelny, a.s., neboť kupní cena závisí na dosud neukončeném auditu k 31.12.1999, ani výnosy z prodeje akcií Komerční banky, a.s.

Konečná výše nákladů bude ovlivněna čistým dopadem prodeje České spořitelny, a.s. a Komerční banky, a.s. a rovněž skutečná výtěžnost aktiv se může lišit od odhadované. Výše uvedené hodnoty však dávají dobrou řádovou představu o aktuální nominální výši nákladů spojených s ozdravováním bankovního sektoru v souladu s metodikou dle části I. Tato metodika dovoluje mezinárodní srovnání, nicméně částečně podceňuje dopad na veřejné rozpočty zejména proto, že nezohledňuje náklady na refinancování². Nezohledňování časové hodnoty peněz činí rovněž ošidným přesné vyjádření nákladů v procentech hrubého domácího produktu vzhledem k poměrně dlouhému období konsolidace a poměrně vysoké úrovni inflace.

¹ Např. plnění ze státní záruky vůči ČS na základě usnesení vlády č. 370/1998; záruka byla vydána v souvislosti s řešením situace AB banky, a.s.

² V případě ČNB se jedná o náklady na sterilizaci nadměrné likvidity bankovního sektoru.